

Hengegras i Alta-Kautokeinoelva

Status per 2013

Geir Arnesen

Hengegras i Alta-Kautokeinoelva

Status per 2013

Ecofact rapport: 447

www.ecofact.no

Referanse til rapporten: Arnesen, G. 2015. Hengegras i Alta-Kautokeinoelva – status per 2013. Ecofact rapport 447. 8 s.

Nøkkelord: Kautokeino,

ISSN: ISSN 1891-5450

ISBN: 978-82-8262-445-9

Oppdragsgiver: Fylkesmannen i Finnmark

Prosjektleder hos Ecofact AS: Geir Arnesen

Kvalitetssikret av: Gunn-Anne Sommersel

Forside: Foreskomsten av hengegras i Gorovuohppi ved Kautokeino fotografert i 2009. Foto: Geir Arnesen

www.ecofact.no

INNHOLD

FORORD	1
1 INNLEDNING	2
2 METODE OG RESULTATER	3
2.1 UNDERSØKELSE AV STREKINGEN MAZE-LATNETJÁVRI	3
2.2 UNDERSØKELSE AV STREKNINGEN ISONITTJÁVRI - BREDBUKTNES:	4
2.3 OPPSUMMERING AV STATUS FOR HENGEGRAS I ALTA-KAUTOKEINOELVA	6
3 HENGEGRAS OG EMERALD NETWORK I NORGE	7
4 KILDER	8

FORORD

Ecofact har på oppdrag for Fylkesmannen i Finnmark utført et søk etter hengegras (CR) langs Alta-Kautokeinoelva i 2013. Kartleggingen ble utført av Geir Arnesen.

Hengegras ble oppdaget i 1984 i en stille vik som heter Gorovuohppi i Alta-Kautokeinoelva rett ved Kautokeino sentrum. Det er også en ubekreftet rapport om en forekomst i Latnetjávri lenger ned vassdraget (Traaen 1983). I forbindelse med handlingsplan for ti trua karplanter i Finnmark har det blitt gjennomført søk etter nye forekomster mellom Maze og Latnetjávri og mellom Isonittjávri og Bredbuktnes.

Hengegras er også på listen over europeiske arter som har spesiell beskyttelse gjennom Bernkonvensjonen. I forbindelse med nettverket av verneområder som skal beskytte disse artene (Emerald network) er derfor voksestedene for hengegras i Norge vurdert i forhold til vern i 2014 (Arnesen G. 2014).

Denne rapporten oppsummerer arbeidet som har vært gjort med hengegras i Alta-Kautokeinovassdraget fra og med 2009.

Tromsø
31. mars 2015

Geir Arnesen

1 INNLEDNING

Hengegras er et storvokst og kraftig gress som oftest formerer seg klonalt via lange utløpere som delvis går over bakken. Arten kan bli opp til 150 cm høy i Skandinavia, og den kan knapt forveksles med noen annen gressart. Habitatet den trives i er temmelig spesifikt. Dette er en art som er knyttet til vann og vokser ofte delvis nedsenket, i hvert fall i flomperioder. De grove utløperne brer seg oftest over noe mosedekte mudderflater inntil ganske stillestående vann, og i Kautokeino står den rett utenfor et belte med elvesnelle.

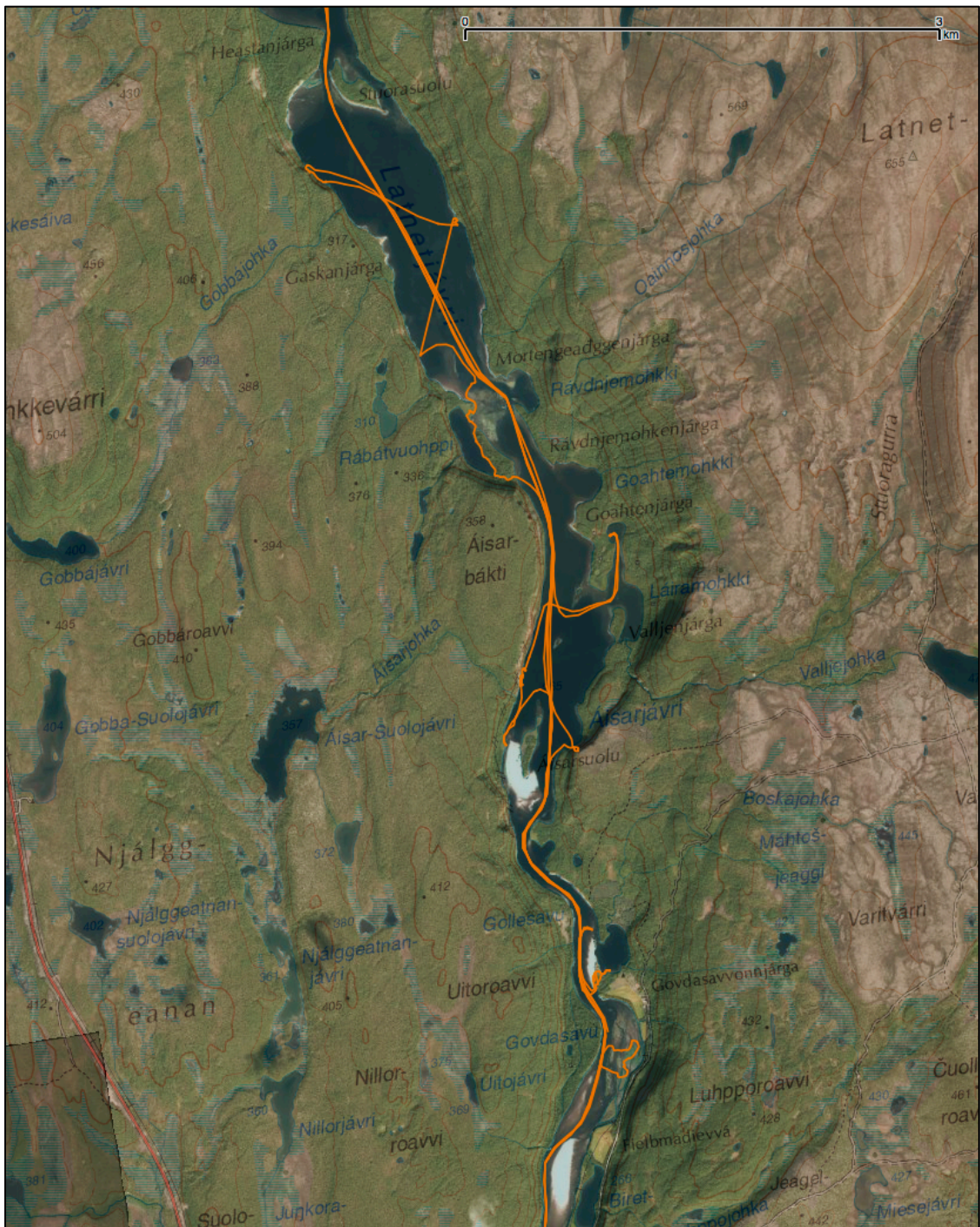
Bestandsutviklingen for populasjonen i Kautokeino har vært temmelig ustabil. I 2004 hadde den en stor utbredelse som dekket det meste av vika ut til de mer strømsterke delene av Kautokeinoelva. Det var da tusenvis av stengler i et stort område. Dette i stor kontrast til det som var rapportert fra året den ble oppdaget (1980) da den bare hadde en liten bestand innerst i Gorovuohppi og litt langs vestbredden av vika (Reidar Elven pers. medd.). I 2009 hadde den igjen krympet til en lignende utbredelse med bare to flekker innerst i Gorovuohppi. Denne tilstanden har så vidt vi vet holdt seg fremover til 2013 da den ble oppsøkt siste gang.

Forekomsten i Kautokeino har lenge vært vurdert som Norges eneste forekomst av hengegras, men i 2013 ble det oppdaget en ny og noe større forekomst i Sør-Norge, nærmere bestemt i Finndalen, Lom kommune. Vi kjenner ikke til at denne forekomsten er kartlagt på nytt i 2014, og vi har derfor ikke kjennskap om hvordan den sørlige populasjonen fluktuerer.

Det antas at hengegras har kommet til de to plassene i Norge med tilfeldig langdistansespredning med trekkflugler fra Arktis. Hengegras er ikke en vanlig art på Svalbard heller, men den vokser i områder som brukes mye av våtmarksfugl som gjess og lom. Utbredelsesmønsteret er vanskelig å forklare på annet vis.

2 METODE OG RESULTATER

2.1 Undersøkelse av strekingen Maze-Latnetjávri

Figur 1. Befaringsrute i forbindelse med søk etter hengegras og kveinhavre langs Latnetjávri og Áisarjávri i Kautokeino kommune er merket med oransje linje.

Under arbeidet med å lage faggrunnlag for handlingsplan for ti trua karplanter i Finnmark ble det også utført et grundig søk etter hengegras og kveinhavre nedenfor Maze og ned til Vírdneguoika. Søket ble utført av Geir Arnesen og Kristine Bakke Westergaard. Elvebåtfører Johan Aslak Eira fungerte også som kjentmann og gjorde at

en kom raskt inn til de mest lovende lokalitetene. Det var en del fine miljøer for hengegras rundt sørenden av Latnetjávri og ved breddene av Áisajávri samt i stille viker rett oppstrøms dette vannet. Søket ble imidlertid resultatløst med tanke på hengegras. Vi anser det som lite sannsynlig at arten har blitt oversett i dette området.

2.2 Undersøkelse av strekningen Isonittjávri - Bredbuktnes:

Figur 2. Befaringsrute for søk etter hengegras i Kautokeinoelva fra Isonittjávri og ned til Kautokeino sentrum er vist med oransje linje.

Figur 3. Befaringsrute for søk etter hengegras fra Kautokeino sentrum og videre nedover til Bredbuktnes er merket med oransje linje.

I 2013 var oppgaven å søke etter hengegras i andre deler av Alta-Kautokeinoelva. Det ble gjort et grundig forarbeide med studier av flybilder og å velge ut de mest lovende områdene. Mellom Bredbuktnes og til et stykke nedstrøms Maze har elva stort sett stein og sandstrender, selv på strekninger med stille vann. Ovenfor Bredbuktnes er det imidlertid en del områder med mer sumpaktig vegetasjon langs elvebreddene, og avsnøringer med belter av elvesnelle. Det ble derfor valgt ut et strekk fra Isonittjávri og ned til Bredbuktnes som skulle befares med båt.

Befaringene ble utført med kano som ble satt ut i Isonittjávri. Alle sannsynlige vokseplasser for hengegras ble oppsøkt og befart. En del mulige habitater ble påvist, men ingen virkelig ideelle miljøer. Ingen funn ble gjort av hengegras.

2.3 Oppsummering av status for hengegras i Alta-Kautokeinoelva

De aller fleste mulige voksestedene for hengegras i Alta-Kautokeinoelva mellom Isonittjávri og Virdnejávri er nå undersøkt. En kan aldri utelukke helt at arten er oversett, men det virker nå svært lite sannsynlig at det per i dag er andre forekomster enn den som ble oppdaget i 1980 i Gorovuohppi ved Kautokeino sentrum. Teorien om tilfeldig fuglespredning virker sannsynlig og det faktum at det nå er oppdaget enda en svært isolert forekomst i Sør-Norge som sannsynligvis også har kommet dit med fugl støtter opp om at det er mulig at hengegras spres på denne måten. Arten sprer seg vegetativt på voksestedet, men det er ellers liten eller ingen spredning til nye adskilte vokseplasser i Alta-Kautokeinoelva. Den sørnorske populasjonen har imidlertid spredt seg over et strekk på ca. 3 km langs elva, så dette viser at slik spredning også er mulig.

Da arten ser ut til å ha store variasjoner på enkelte av voksestedene virker det også sannsynlig at den kan dukke opp og forsvinne i en del miljøer langs elver der det er store flommer slik som i Alta-Kautokeinoelva. At det kan ha vært en forekomst i Latnetjávri slik som Traaen (1983) rapporterer er derfor ikke usannsynlig.

3 HENGEGRAS OG EMERALD NETWORK I NORGE

I 2014 ble det gjort en evaluering om hvorvidt karplantene som forekommer på den såkalte Bern-lista er godt nok vernet gjennom foreslåtte Emerald-områder i Norge. Hengegras er en av de første artene som ble evaluert i en rapport som omhandlet Nordlige karplanter (Arnesen 2014). Evalueringen skulle også foreslå nye verneområder som Emeraldområder eller foreslå nytt vern hvis dette ble ansett som nødvendig for å oppnå et tilstrekkelig vern.

Hengegras har ikke forekomster i noen verneområder i Norge, og med bakgrunn i at arten bare har to forekomster og ansett som kritisk truet ble det derfor foreslått nye verneområder for begge forekomstene. Forekomsten i Kautokeino ble ansett som mest truet og vern her ble foreslått prioritert foran vern i Finndalen der den andre hengegrasforekomsten er. Skisser av foreslåtte verneområder finnes i Ecofact rapport 346 "Emerald Network Fase II - Evaluering av om foreslåtte Emerald-områder gir tilstrekkelig beskyttelse for utvalgte nordlige karplanter".

4 KILDER

Arnesen, G. 2014: Emerald Network Fase II - Evaluering av om foreslåtte Emerald-områder gir tilstrekkelig beskyttelse for utvalgte nordlige karplanter. Ecofact rapport 26 s.

Artsdatabanken - www.artsdatabanken.no

Elven, R. & Fremstad, E. 2012. Hengegras *Arctophila fulva* funnet i Sør-Norge. Blyttia 70: 237-243.

Fylkesmannen i Finnmark (2011-2015). Handlingsplan for 10 trua karplanter i Finnmark. Hengegras (CR), altaihaukeskjegg (VU), russearve (VU), polarflokk (CR), kvitsjøsalturt (EN), tatarsmelle (CR), finnstjerneblom (VU), pomorstjerneblom (CR), kolastjerneblom (CR) og finnmarksvineblom (CR).

Traaen, T. 1983. Basisundersøkelser i Alta-Kautokeinovassdraget 1980–1982. Hovedrapport. NIVA-Rapp. O-80002–16. 117 s.